

Nr 42

Utlåtande i anledning av motioner om andel för de anställda i ett långsiktigt företagssparande.

I de likalydande motionerna I: 385 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 447 av herr *Wedén m. fl.* yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa att en parlamentarisk utredning tillsättes under medverkan av företrädare för arbetsmarknadens parter och erforderlig expertis med uppgift att avge förslag om hur från det allmännas sida metoder att ge löntagarna andel i ett långsiktigt företagssparande kan stimuleras.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden från Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Motionerna

Motionärerna erinrar inledningsvis om folkpartiets motioner med samma syfte vid 1968 års riksdag och sammanfattar innehållet i dessa. Utgångspunkten var de stora investeringsbehov som skulle komma att föreligga enligt den senaste långtidsutredningens prognos och sparandets i förhållande därtill ogynnsamma utveckling. Enligt professor Börje Kraghs utredning »Finansiella långtidsperspektiv» (SOU 1967: 6) kunde det enskilda företagssparandet väntas minska kraftigt. Detta kunde befaras leda till avtagande investeringsvilja och försvagad konkurrenskraft inom näringslivet. Lösningen på kapitalbristproblemen måste, hävdades det, till stor del sökas inom företagssparandets sfär. Härvid borde man söka former som gjorde inte bara aktieägarna utan också företagets anställda delaktiga i den förmögenhetsbildning som under lång tid hålles kvar inom företagen. En varje år kontant utbetald andel i vinst för de anställda skulle, framhölls det, inte stå i överensstämmelse med denna princip, men däremot en länge uppskjuten andel i vinst. De grunder efter vilka ett inom företagen för lång tid bundet sparande skall kunna fördelas bland de anställda sades böra i främsta rummet diskuteras av arbetsmarknadens parter. Modern databehandlingsteknik bedömdes möjliggöra att den anställde utan svårighet kan behålla sitt tillgodohavande vid flyttning till annat företag. Ett försäkringssystem

nämndes som tänkbart för att möta risken för förlust vid konkurser och företagsnedläggelser. Det föreslagna vinstandelssystemet ansågs böra stimuleras genom skattemässiga särregler.

Efter att ha rekapitulerat motiveringen för det föregående år framlagda förslaget diskuterar motionärerna olika tänkbara former för de anställdas andel i långsiktigt företagssparande, såsom reverser, obligationer av särskilt slag och nyemitterade aktier. En invändning som riktats mot det tidigare förslaget är att en hög soliditetsgrad inom företagen — enligt förslagsställarna önskvärd för att öka benägenheten för riskbärande investeringar — skulle innebära ett i motsvarande mån minskat utrymme för löner och därmed vara ofördelaktigt från fördelningssynpunkt. Denna argumentation godtas inte av motionärerna. Ur rapporten »Lönebildning och samhällsekonomi», som framlades i november 1968 av en expertgrupp tillsatt av SAF, LO och TCO, återger de vissa avsnitt¹ vari de finner stöd för sin uppfattning. En synpunkt är här att man kan tänka sig realistiska förutsättningar under vilka en låg soliditetsgrad i företagen — och även en låg självfinansieringsgrad — sammanfaller med en växande ojämnhet i förmögenhetsfördelningen.

I fråga om självfinansieringsgradens inkomstpolitiska aspekt betonas i undersökningsrapporten att även kapitalinkomster och själva kapitalbildningen måste beaktas vid överväganden om inkomstfördelningen. En låg självfinansieringsgrad med stor andel lånat kapital betyder en smal bas av eget kapital på vilket då kan falla procentuellt mycket stora vinster i fall verksamheten blir lönsam. Detta ger ett snabbt växande förmögenhetsvärde åt egenkapitalet i företaget, som beskattas mindre effektivt än de vinster som plöjs ned vid hög självfinansiering. Denna nackdel kan enligt rapporten motverkas genom att yttre finansiering delvis kommer till stånd som tillskott av nytt ägarkapital. Ett annat resonemang i rapporten som motionärerna hänvisar till gäller sambandet mellan hög soliditetsnivå inom företagen och trygghet i anställningsförhållandena.

Tidigare behandling av likartade förslag

Vad gäller behandlingen av vissa förslag om utredning rörande vinstandelssystem hänvisas till den redogörelse som lämnas i utskottets föregående utlåtande, nr 41.

Såsom framgår av det inledande referatet av motionernas innehåll väcktes vid 1968 års riksdag motioner med samma syfte. Dessa avslogs av riksdagen

¹ Ett av citaten har blivit felaktigt genom att ett antal ord fallit bort. Den mening som i motionen II:447 börjar på s. 4 rad 12 nedifrån skall ha följande lydelse:

»Aktieägarna i de företag, som lyckas väl i den meningen att de når goda vinster, får se sina förmögenheter ökade mycket starkt, under det att aktieägarna i andra företag, i vilka utvecklingen är den motsatta, får se sina förmögenheter minskade mycket starkt.»

på bankoutskottets hemställan (utl. nr 33). Utskottet berörde något det skisserade systemets effekt från samhällsekonomisk och fördelningspolitisk synpunkt men lade vid sin bedömning avgörande vikt vid att förslaget avsåg en ändrad konstruktion av de anställdas totala arbetsersättning. Enligt en allmänt accepterad grundsats borde det då ankomma på arbetsmarknadsparterna att avgöra om det föreslagna systemet skulle prövas. Som tänkbart ämne för en statlig utredning kvarstode i så fall närmast dettas skatterättsliga aspekter. Någon sådan utredning ansågs inte erforderlig så länge arbetsmarknadsparterna inte gjort påtagliga ansatser att införa ett vinstandelssystem av denna typ. I en reservation av moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets företrädare i utskottet yrkades bifall till motionerna.

Remissyttrandena

De fyra tillfrågade organisationerna avstyrker alla det i motionerna framlagda förslaget under hänvisning till sina yttranden över motionerna i samma ämne år 1968.

Med anledning av att motionärerna som stöd för förslaget åberopat synpunkter i rapporten »Lönebildning och samhällsekonomi» framhåller LO och TCO att dessa organisationer inte tagit ställning till rapporten och att de åsikter som framförs i denna måste betraktas som författarnas egna.

LO anser att motionärerna missförstått rapporten och anför härom:

Soliditeten i företagen såsom den definieras i rapporten bestäms av förhållandet mellan eget kapital och främmande kapital. Det egna kapitalet representeras av aktier och aktieägare, det främmande av lån i olika former. Långsiktigt företagssparande är eget kapital. Om de anställda skall få del av långsiktigt företagssparande måste de således ha aktier. Avstår de såsom motionärerna föreslår någon del av sina löner mot reverser, ökar de därmedot det främmande kapitalet i företaget och minskar därigenom företagets soliditet. De får då inte någon del i det långsiktiga företagssparandet utan lånar helt enkelt företaget av sina egna pengar. Men om de anställda skall få del av företagets långsiktiga sparande genom att tilldelas aktier, kan dessa aktier inte få bli aktier av andra rangen, dvs. inte försäljningsbara och utan rösträtt i bolagsstämmorna. Löntagarnas aktier måste ha samma ställning på aktiemarknaden som de ursprungliga aktieägarnas.

Det bästa sättet att ge de anställda del av det långsiktiga företagssparandet är enligt LO:s mening att kollektivt sparande får medverka till egenkapitalbildningen i företaget exempelvis genom att allmänna pensionsfonden får möjlighet att teckna aktier i privata företag. Därigenom undviker man, säger LO, de orättvisor som skulle uppstå om löntagare i framgångsrika företag fick stora andelar av ett företagssparande, som löntagare i mindre framgångsrika företag inte kunde få. LO erinrar om att 1968 års kapitalmarknadsutredning har att pröva frågan om allmänna pensionsfondens rätt att förvärva aktier.

TCO ifrågasätter om den citerade rapporten kan åberopas som stöd för förslag om ett vinstandelssystem. Rapporten säges fastmera argumentera till förmån för en ökad aktiefinansiering av nyinvesteringarna som ett alternativ till självfinansiering eller upplåning på kreditmarknaden. Företagarnas önskemål om en högre soliditetsgrad kan enligt TCO:s uppfattning inte tillgodoses genom vinstandelssystem, åtminstone inte om de anställda medges en rimlig rätt att disponera över vinstandelarna. Om denna rätt garanteras torde det, anför TCO, från företagarens synpunkt knappast finnas anledning att räkna in de anställdas vinstandelar i företagets egna kapital.

Utskottet

Riksdagen avslög förra året motioner vari föreslogs att en parlamentarisk utredning under medverkan av bl. a. företrädare för arbetsmarknadens parter skulle tillsättas för att pröva hur metoder att ge löntagarna andel i ett långsiktigt företagssparande skulle kunna stimuleras från det allmännas sida. När detta förslag nu ånyo föres fram har motionärerna i ett par avseenden byggt ut sin argumentation. De berör olika former som skulle kunna tänkas för sådant företagssparande, och de diskuterar med utnyttjande av den i slutet av 1968 framlagda rapporten »Lönebildning och samhällsekonomi» bl. a. betydelsen av en hög soliditetsgrad för företagens benägenhet att göra riskbärande investeringar samt löntagarorganisationernas invändning att en hög soliditetsgrad inom företagen kan vara ofördelaktig från fördelningssynpunkt.

I anslutning till motionärernas citat från och referat av rapporten »Lönebildning och samhällsekonomi» vill utskottet framhålla att de aktuella avsnitten — som ingår i ett kapitel som innehåller en diskussion av avvägningen mellan självfinansiering och yttre finansiering i olika former och av löneutvecklingens inverkan på investeringsbenägenheten — knappast synes kunna åberopas som förord för det system för anställdas långtidssparande som motionärerna förespråkar.

Såsom utskottet framhöll i motsvarande sammanhang föregående år lägger utskottet inte till grund för sitt ståndpunktstagande någon bedömning av det i motionerna skisserade systemets funktionsduglighet och av dess effekt från samhällsekonomisk och fördelningspolitisk synpunkt. Eftersom förslaget avser en ändrad konstruktion av de anställdas totala arbetsersättning bör det enligt utskottets mening ankomma på arbetsmarknadsparterna att avgöra om det föreslagna systemet skall prövas och hur det i så fall skall utformas i detalj.

Arbetsmarknadens huvudorganisationer har i år liksom förra året ställt sig avvisande till en utredning i ämnet. Icke heller utskottet vill förorda någon sådan.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I: 385 och II: 447.

Stockholm den 28 oktober 1969

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Lundin (s), Larfors (s), Brundin (m), Mattsson (cp)*, Wirtén (fp) och Vilhelm Erik Carlsson (m);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s), Franzén i Motala (s)*, Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s), Fridolfsson i Rödeby (s) och Stridsman (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Wirtén* (fp) och *Larsson* i Umeå (fp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»En expansiv investeringsutveckling ingår i det framtidsperspektiv som den senaste långtidsutredningen tecknade. Möjligheterna att realisera en sådan utveckling är emellertid avhängiga av att ett tillräckligt sparande kommer till stånd. Av intresse i detta sammanhang är inte endast sparandets totala omfattning utan också dess fördelning. Hushållssparandet spelar numera inte samma roll som tidigare. Tonvikten ligger främst på det offentliga sparandet. Härigenom koncentreras makten över kapitaltillgångarna alltmer till samhällsliga instanser, vilkas inflytande över näringslivet ökar.

I det läge som nu beskrivits ter sig en förändring av sparandets inriktning angelägen. Företagssparandet bör stimuleras så att utrymme skapas för en tillfredsställande självfinansiering inom näringslivet. Enskilda personers frivilliga sparande bör uppmuntras så att ett mera decentraliserat sparande erhålles. Åtgärder av sådan innebörd skulle öka investeringsbenägenheten inom näringslivet och därigenom bl. a. stärka dess konkurrenskraft på internationella marknader.

Ett företagssparande av den typ som skisseras i motionerna skulle vara väl ägnad att tillgodose här antydda önskemål. Ett system med andel för de anställda i företagens långsiktiga sparande skulle stärka företagssparandet utan att några fördelningspolitiskt oroande konsekvenser skulle inträffa. Som värdefull bieffekt skulle det få en ökad intressegemenskap mellan före-

tagens ägare och anställda. Från båda dessa utgångspunkter borde motionärernas förslag vara av intresse för arbetsmarknadens parter.

Att utredning och genomförande av det projekt som motionärerna anger kräver aktiv medverkan från arbetsmarknadsparternas sida innebär inte att statsmakterna skall förhålla sig passiva på detta område. Fastmer bör de aktivt verka för att få förutsättningarna för att långsiktigt företagssparande av föreslagen art prövade, bl. a. vad gäller den skattemässiga behandlingen. En parlamentarisk utredning i detta syfte, inrymmande också företrädare för arbetsmarknadens parter och erforderlig expertis, är enligt utskottets mening önskvärd. Det finns anledning räkna med att en sådan utredning kan resultera i åtgärder av väsentlig betydelse både för företagens kapitalförsörjning och för relationerna mellan företagens ägare och deras anställda.

Utskottet hemställer alltså

att riksdagen med bifall till motionerna I: 385 och II: 447 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande andel för de anställda i långsiktigt företagssparande i enlighet med vad utskottet ovan anfört.»